

1893. – 100 s.

8. Bogdanov S.M. Ob organizatsii seti sel'skohozyaistvennykh opytov v Yugo-Zapadnom krae: doklad Kievskomu obshchestvu sel'skogo hozyaistva / S.M. Bogdanov // Zemledelie. – 1893. – № 18. – S. 275–276.

9. Rojestvenskiy B.N. Priyomy, uvelichivayushchie tochnost' v polevom metode / B.N. Rojestvenskiy. – Ahtyrka: Tipografiya A.P. Rastorguevoi, 1910. – 39 s.

10. Rojestvenskiy B.N. Trudy seti kollektivnykh opytov s mineral'nymi udobreniyami v Ekaterinoslavskoi gubernii / B.N. Rojestvenskiy, M.M. Vol'f. – H., 1910. – Ch. 1. Metodyka. – 149 s.

11. Vol'f M.M. Trudy seti kollektivnykh opytov s mineral'nymi udobreniyami v Ekaterinoslavskoi gubernii / M.M. Vol'f // pod red. B.N. Rojestvenskogo. – H.: Tipografiya "Pechatnoe delo", 1911. – Ch. 3. – Rezul'taty kollektivnykh opytov. – 207 s.

12. Rotmistrov V.G. Metodika polevogo opyta / V.G. Rotmistrov. – Odessa: Tipografiya I. Skal'skogo, 1912. – 77 s.

Kovalenko N. P., candidate of agricultural sciences, senior research scientist, leading research scientist of sector of research knowledge of Center of history of agrarian science of NSAL NAAS Ukraine (Ukraine, Kiev), BoikoNP@ukr.net

Historical development of methodological bases of crop rotations in fatherland agriculture

In the article historical aspects over of becoming and development of scientific and special methods of research are brought for the construction of scientifically reasonable crop rotations in fatherland agriculture. Bases of scientific research are reflected from crop rotations with aiming of methodology of planning and technique of execution of experience. Considerable attention is spared methodologies of laboratory, vegetation and field researches, by means of that possibility of construction of the most perspective, economically advantageous crop rotations appears recognition ground-climatic terms and productive specialization of economies.

Keywords: historical aspects, methodological bases, research methods, scientifically reasonable crop rotations, fatherland agriculture.

Kovalenko N. P., кандидат сельскохозяйственных наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник сектора наукознания, Центр истории аграрной науки ННСХБ НААН Украины (Украина, Киев), BoikoNP@ukr.net

Историческое развитие методологических основ севооборотов в отечественном земледелии

Приведены исторические аспекты становления и развития общенаучных и специальных методов исследования для построения научно обоснованных севооборотов в отечественном земледелии. Отражены основы научных исследований по севооборотам с приведением методологии планирования и техники выполнения опыта. Значительное внимание уделено методологии лабораторных, вегетационных и полевых исследований, с помощью которых появляется возможность построения наиболее перспективных, экономически выгодных севооборотов с учетом почвенно-климатических условий и производственной специализации хозяйства.

Ключевые слова: исторические аспекты, методологические основы, методы исследования, научно обоснованные севообороты, отечественное земледелие.

* * *

УДК930(091):37.015.2

Діденко О.

науковий співробітник, Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (Україна, Київ), choco-co2010@mail.ru

СТАНОВЛЕННЯ НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ Р. М. ОРЖЕНЦЬКОГО (1863–1923)

Досліджується процес становлення наукового світогляду вітчизняного вченого – статиста, професора, академіка ВУАН Романа Михайловича Орженцького. Проводиться аналіз його основних наукових праць та організаційної діяльності, на основі чого отримано періодизацію наукових інтересів та діяльності вченого.

При підготовці праці застосовувалися методи персоналізації, джерелознавчого й архівознавчого аналізу. Проаналізовано організаційну та наукову діяльність Р. М. Орженцького в Імператорському Новоросійському університеті, Демидівському юридичному ліцеї та ін. вищих навчальних закладах.

Ключові слова: Роман Михайлович Орженцький, Імператорський Новоросійський університет, статистика, статистична методологія, державні органи статистики.

Становлення української держави сприяло переосмисленню її історичних подій, відкриттю багатьох імен, фактів, які тривалий час залишалися поза увагою вчених або отримали неповну чи необ'єктивну оцінку. Персоналізація української історії дає змогу визначити етапи розвитку наукових напрямів, надає вітчизняній історії науки і техніки портретну конкретику, у сукупності визначає актуальність поставленої проблеми.

Не випадково спостерігається тенденція інтересу до історичного розвитку науки, до наукової діяльності особистостей, що працювали у минулому.

Об'єктивне відтворення процесів становлення та розвитку вітчизняної науки, зокрема статистики, було б неповним без визначення внеску наукових здобутків академіка Романа Михайловича Орженцького (1863–1923).

Проведення роботи з комплексного дослідження життєвого, творчого шляху та наукової спадщини Р. М. Орженцького в українській історіографії дало змогу встановити наступні основні періоди життя й наукової діяльності вченого.

І період (1863–1895) – період, який можна назвати періодом становлення особистості, який включив до себе роки навчання, формування світогляду і першої сфери наукових інтересів дослідника.

Звичайно, що значний вплив на формування світогляду юного Орженцького мала його родина, а також, пізніше викладачі південних навчальних закладів Російської імперії (Київського Університету Святого Володимира та Імператорського Новоросійського університету).

Родина Орженцьких, в якій 16 (28) лютого 1863 року в м. Житомир Волинської губернії народився Роман Михайлович, належала до польського дворянського роду. В Центральному державному історичному архіві Санкт–Петербурга в архівних документах було знайдено інформацію про “дворянском происхождении рода Орженцких” [1]. Крім того, з наукових джерел відомо, що родичі по батьківській лінії завжди обіймали досить високі державні посади, що також свідчило про знатність роду. З архівних документів також встановлено, що початкову освіту Р. М. Орженцький здобував у гімназіях м. Херсону та м. Одеси (закінчив у 1879 р. із срібною медаллю) [1].

Відомо, що того ж 1879р. Р. М. Орженцький вступив до Київського Університету Святого Володимира на медичний факультет. Прослухавши 2 курси він прийняв рішення про переведення на юридичний факультет. Після першого року навчання на юридичному факультеті Р. М. Орженцький перевівся до Імператорського Новоросійського університету м. Одеси, який закінчив у 1886 р. Слід вказати, що перші наукові досягнення Р. М. Орженцького були засвідчені у Новоросійському університеті, де він у своїй дисертаційній роботі “Учение о ценности у канонистов и классиков” [2] досліджував питання теорії цінності та граничної корисності, робив аналіз існуючих на той час досліджень у галузі теорії цінності.

Здобувши ступінь кандидата права Р. М. Орженцький за направленням працював у Херсонсько–Бесарабському управлінні державного майна помічником діловода з 21 лютого 1887 р. З архівних джерел також встановлено, що за Наказом № 40 прав-

лячого Сенату по Департаменту герольдії з 6 квітня 1888 р. Р. М. Орженцький був затверджений у чині казузького секретаря (за ступенем кандидата Імператорського Новоросійського університету) [3, арк. 5]. З 1890 р. він був призначений титулярним радником (за вислугою років), а з 1891 р. – чиновником особливих доручень в Управлінні на посаді чиновника особливих доручень, де працював його батько – надвірний радник М. І. Орженцький. Наступного 1892 р. Р. М. Орженцького призначили чиновником особливих доручень з судових справ, а через два роки – колезьким асесором (за вислугою років) [3, арк. 6].

II період (1895–1906) – період становлення як викладача і науковця, або одеський період, охоплює роки роботи в Імператорському Новоросійському університеті. Початком нового етапу в житті Р. М. Орженцького став наказ попечителя Одеського учбового округу від 13 жовтня 1895 р. за № 10263 про призначення його приват-доцентом кафедри політичної економії Імператорського Новоросійського університету [4, арк. 9–10]. Згідно цього призначення Роман Михайлович вважався позаштатним викладачем університету. Крім того, залишаючись на державних посадах, він також викладав у цей час у комерційній школі та школі торгового мореплавання (1895–1920 рр.).

В цей період Р. М. Орженцький опублікував першу наукову роботу “Полезность и цена. Политико – экономический очерк”, в якій провів аналіз трудової теорії вартості з позицій психологічної школи, довів необхідність визначення цінності граничною корисністю. Проводячи популяризацію ідей австрійської школи, він детально виклав теорію цінності Менгера та підтримав критику нею популярних у той час трудової теорії й теорії вартості К. Маркса [5].

Наукові інтереси вченого в цей період характеризують наступні праці вченого: “Учение о ценности у кантонистов и классиков” (1896) [2], “Пособие к элементарному изучению политэкономии” (1900, 1902) [6], “Учение об экономическом явлении. Введение в теорию ценности” (1903) [7], “Основные законы ценности и их практическое значение” (1904) [8].

В цей період Р. М. Орженцький також надав історико-філософське обґрунтування психологічного напрямку, його загальних методологічних принципів. Високо цінуючи теоретичні розробки вчених австрійської школи та ґрунтуючись на їхніх наукових результатах, він запровадив у науковий обіг поряд з категорією суб’єктивної цінності й такі категорії як: “об’єктивна суспільна цінність”, “споживчі блага”, “продуктивні блага” [6; 7].

В одеський період життя учений був удостоєний державних нагород і срібної медалі на пам’ять про правління Імператора Олександра III та ордена Св. Станіслава III ступені [4, арк. 7].

Архівні джерела свідчать, що цей період (з 1902 р.) Р. М. Орженцький неодноразово практикувався та набирив викладацького досвіду в інших учбових закладах (на що мав дозвіл Імператора). Відомо, що в цей період Р. М. Орженцький викладав неодноразово також у Санкт-Петербурзі, Ярославлі, Москві та Варшаві.

Кінець одеського періоду (1905р.) був дуже складним для Р. М. Орженцького. Студентські заворушення 1905р. сильно вплинули на внутрішнє життя Університету. Репутація вченого постійно змінювалася: його звільнили з посади, потім відбулося поновлення. Архівні документи свідчать, що Р. М. Орженцького було остаточно виправдано. Проте, результатом цього періоду можна вважати отримання Р. М. Орженцьким широко відомого наукового авторитету та визнання як кваліфікованого викладача політичної економії.

III період (1906–1918) – “ярославський”, можна охарактеризувати як період активних наукових досліджень в галузі статистики.

Відліком III періоду можна вважати наказ № 90 Громадянського департаменту від 9 грудня 1906 р. про призначення вченого на посаду екстраординарного професора Демидівського юридичного ліцею (м. Ярославль) та листа від 30 грудня 1906 р. на ім’я ректора Імператорського Новоросійського університету від попечителя Одеського учбового округу Міністерства народної освіти, в якому повідомлялося про призначення 9 грудня 1906 р. приват-доцента Новоросійського університету, колезького радника Р. М. Орженцького на посаду екстраординарного професора юридичного факультету по кафедрі політичної економії і фінансів Демидівського юридичного ліцею з викладанням дисциплін “політична економія” та “наука про фінанси” [6].

15 січня 1907 р. директор Демидівського юридичного ліцею Московського навчального округу Міністерства народної освіти у своєму листі до ректора Імператорського Новоросійського університету висловив прохання надати йому документи та формулярний список про роботу приват-доцента Р. М. Орженцького [9]. Ректор Імператорського університету задовольнив це прохання 25 січня 1907 р. [9].

Архівні джерела вказують, що крім указаних в наказі двох дисциплін Р. М. Орженцький за власним клопотанням увів курс “статистика” (як курс, що став читатися на початку XX ст. в усіх провідних університетах країни), а також обов’язковий курс “загальна методологія” (як поглиблення знань з попереднього курсу) [10].

Відомо, що вже з 1907 р. вчений очолив кафедру статистики і власноруч організований статистично-економічний методичний кабінет. Так, в архівних документах Державного архіву Ярославської області у фонді “Ярославский губернский статистический комитет” (1834–1918 рр.), в “Личном листке” зазначається, що у віці 52 років Р. М. Орженцький був професором Демидівського юридичного ліцею, а також “завед. статистическими работами губернского земства” [10].

Результати наукових досліджень Р. М. Орженцького в цей період були висвітлені у роботі “Сводные признаки” [11], опубліковану у Санкт-Петербурзі в 1912 р. Означена робота була представлена в Санкт-Петербурзькому університеті до захисту на ступінь доктора політичної економії, який відбувся 16 грудня 1912 р. [1]. Проведена вченим робота з теоретичного обґрунтування поняття зведеної ознаки та її ролі у формуванні певної сукупності дозволила використовувати

вати поняття теорії множин та математичної логіки у теоретичних побудовах статистики.

Отримання наукового ступеня доктора політичної економії дало змогу Р. М. Орженцькому зайняти посаду ординарного професора Демидівського юридичного ліцею (затвердження на посаду відбулося 14 грудня 1914 р.).

Архівні документи Державного архіву Ярославської області вказують, що Р. М. Орженцький мав високий авторитет серед мешканців Ярославля. Так, у сповіщенні в Ярославський губернський комісаріат представником Ярославської міської управи від 20 травня 1917 р. значиться “Представителем от города в губернский земельный комитет в заседаниидумы 15 сего мая избран Роман Михайлович Орженцкий” [9].

Викладене є основою для твердження, що саме в Ярославський період Р. М. Орженцький став авторитетним вченим, відомим у провідних наукових осередках країни.

Наступний період (IV) (1918–1919) був відзначений насиченою науково–організаційною та дослідницькою діяльністю Р. М. Орженцького, пов’язаною в основному з Москвою та Петербургом.

Згідно архівних матеріалів Державного архіву Ярославської області та Центрального державного історичного архіву Санкт–Петербурга можна стверджувати, що крім викладацької роботи в Демидівському юридичному ліцеї Р. М. Орженцький виконував багато роботи в державних органах. Так, у 1918–1919 роках він був ще й завідувачем Статистичного відділу виконкому Ярославської губернської Ради робочих, селянських та красноармійських депутатів, працював у Центральному статистичному управлінні в Москві [10].

Встановлено, що 27 вересня 1918 р. вчений переїхав до Москви, де спочатку працював на посаді члена колегії ЦСУ, а згодом – завідуючого відділом статистичної методології [12]. 7 жовтня 1918 р. Р. М. Орженцький “по баллотировке был избран Советом юридического факультета I–го Петроградского университета (ранее – Петроградский университет) на должность штатного ординарного профессора” [12]. 18 листопада 1918 р. Р. М. Орженцький був обраний “Советом юридического факультета Петроградского университета в Совет по делам Статистики при Центральном статистическом управлении” [12].

В березні 1919 р. він узяв на себе зобов’язання щодо організації та керівництва Статистичного інституту [13].

Враховуючи недостатність кваліфікованих спеціалістів у сфері практичного застосування статистичних методів та з метою підвищення якості потенціалу державних статистичних органів Р. М. Орженцький запропонував організувати Науковий відділ статистичної методології при Центральному управлінні Державної статистики. Відомості про підтримку його пропозиції містяться у Постанові Наказу при ЦСУ з питання про організацію Методичного відділу [13]. Завдяки зусиллям Романа Михайловича, такий відділ був створений і успішно функціонував під його керівництвом. Відомостей про існування відділу після переїзду Р. М. Орженцького до Києва у 1919 р. знайдено не було.

V період (1919–1922), який можна назвати академічним, пов’язаний з науково–організаційною діяльністю Р. М. Орженцького як дійсного члена УАН.

14 червня 1919 р. Спільне Зібрання УАН обрало Р. М. Орженцького дійсним членом та головою соціально–економічного відділу УАН (засновано М. І. Туган–Барановським) [14]. Восени 1919 р. академік Р. М. Орженцький став директором Інституту економічної кон’юнктури, створеного також М. І. Туган–Барановським. Відомо, що Інститут існував до початку 1922 р. В науковій літературі містяться дані, що Інститут економічної кон’юнктури УАН надавав “матеріал для з’ясування господарчих закономірностей” [14], займався науковим узагальненням статистичної інформації та прогнозуванням. Відомо, що на початку 20–х років ХХст. Р. М. Орженцький організував під своїм головуванням Товариство економістів УАН, що перетворилося пізніше на науковий центр, об’єднуючи учених–економістів. Академік Р. М. Орженцький, як завжди, поєднував роботу на державних посадах з викладанням у вищих навчальних закладах. Він був позаштатним професором в Київському Університеті Святого Володимира, Кооперативному університеті, Інституті Зовнішніх відносин, Адміністративному інституті. Крім того, наприкінці 1919 р. Р. М. Орженцького було обрано штатним професором кафедри політичної економії Київського комерційного інституту. В 1921 р. вчений виконував обов’язки завідувача економічної географії, а взимку 1919–1920 рр. – обов’язки ректора у вищезгаданому інституті.

В цей період наукові інтереси Р. М. Орженцького стосувалися досліджень сімейного бюджету, світових економічних умов, а також української економіки. Документально підтверджено, що в київський період основними напрямками досліджень академіка були: розроблена власноруч “система статистичної роботи” та питання теорії цінності [15]. Основними результатами його роботи в галузі статистичних досліджень в цей період стали “Підручник математичної статистики” (1914) [16] та “Елементарна теорія статистичних величин і розрахунків” (1921) [17].

Із спогадів академіка М. В. Птухибуло виявлено, що академік Р. М. Орженцький користувався надзвичайною повагою та авторитетом серед дійсних членів УАН, був видатною постаттю поміж академіками. Проте у 1922 р. Р. М. Орженцький прийняв запрошення обійняти посаду професора в Національному Варшавському університеті.

Останній, варшавський період (1922–1923) був дуже коротким. Немає жодних докладних відомостей щодо наукової діяльності Р. М. Орженцького у Варшаві. Відомо лише, що мешкав на території університету й випадково став жертвою терористичного акту, що стався у корпусі університету в 1923 р.

Наведена періодизація наукової та організаційної діяльності Р. М. Орженцького виявляє основні етапи становлення видатного науковця, сприяє відтворенню картини розвитку вітчизняної статистичної науки у перші десятиріччя ХХ ст.

Список використаних джерел

1. Санкт–Петербургское Государственное казенное учреждение “Центральный государственный исторический архив Санкт–Петербурга”. – Ф.14 Петроградского университета. – Оп.1. – Д.10692. – Л.6, 10а, 13, 34, 43; Оп.3. – Д.54970. – Л.46. “О защите

докторской диссертации Р. М. Орженцкого за 1912–1919 гг.”.

2. Орженцкий Р. М. Учение о ценности у канонистов и классиков (полит.-эконом. очерк) / Р. М. Орженцкий. – О., 1896. – 256 с.

3. Державний архів Одеської області. – Ф. 45. – Оп. 4. – Спр. 1498. – 24 арк.

4. Там само. – Ф. 42. – Оп. 15. – Спр. 414. – 27 арк.

5. Орженцкий Р. Корисність і ціна. Політико-економічний нарис., 1895 / Українська економічна думка. Хрестоматія. – Упор. С. Злупко. – К.: Знання, 1998. – 448 с.

6. Орженцкий Р. Пособие к элементарному изучению политэкономии / Р. Орженцкий. – О., 1900. – 76 с.; Орженцкий Р. Пособие к элементарному изучению политэкономии / Р. Орженцкий. – О., 1902. – 41 с.

7. Орженцкий Р. Учение об экономическом явлении. Введение в теорию ценности / Р. Орженцкий. – О., “Экон.” тип., 1903. – 386 с.

8. Орженцкий Р. М. Основные законы ценности и их практическое значение / Р. М. Орженцкий // Юж. Зап., 1904. – № 21. – С.3.

9. Государственный архив Ярославской области (далее – ГКУ ЯО ГАЯО). – Ф. 1534. – Оп. 1. – Д.16. – Л.28.

10. Там же. – Ф. Р.-548. – Оп. 1. – Д.210. – Л.21.

11. Орженцкий Р. М. Сводные признаки / Р. М. Орженцкий. – Ярославль: тип. Губ. правления, 1910. – 443 с.

12. ГКУ ЯО ГАЯО. – Ф. 642. – Оп. 2 а. – Д.600. – Л. 214, 214 об.

13. К вопросу об организации научного отдела статистической методологии при ЦСУ // Вестник статистики. – 1919. – № 1. – 176 с.

14. Антонюк С. Н. Академік Р. М. Орженцький – представник Київської економічної школи / С. Н. Антонюк // Вчені записки: зб. наук. пр. / Київський нац. економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. – К., 2006. – Спец. вип. – С.41–47.

15. Птуха М. Академік Р. М. Орженцький / М. Птуха. – К., б.м., 1923. – 19 с.

16. Орженцкого Р. М. Учебник математической статистики / Р. М. Орженцкий. – [Ярославль]: тип. Губ. правления, 1914. – 165 с.

17. Орженцкий Р. Элементарная теория статистических величин и вычислений / Р. Орженцкий; Киевское Губернское Статистическое Бюро. – Киев: тип. Державне Видавництво, 1921. – 162 с.

References

1. Sankt-Peterburgskoe Gosudarstvennoe kazennoe uchrezhdenie “Tsentralny gosudarstvennyy istoricheskiy arhiv Sankt-Peterburga”. – F.14 Petrogradskogo universiteta. – Op.1. – D.10692. – L. 6, 10a, 13, 34, 43; Op.3. – D.54970. – L.46. “O zashchite doktorskoj dissertatsii R.M. Orzhentskogo za 1912–1919 gg.”.

2. Orzhentskiy R.M. Uchenie o tsnosti u kannonistov i klassikov (polit.-ekonom. ocherk) / R.M. Orzhentskiy. – O., 1896. – 256 s.

3. Derzhavniy arhiv Odeskoyi oblasti. – F.45. – Op.4. – Spr.1498. – 24 ark.

4. Tam samo. – F.42. – Op.15. – Spr.414. – 27 ark.

5. Orzhentskiy R. Korisnist i tsina. Politiko-ekonomichniy naris., 1895 / Ukrayniska ekonomichna dumka. Hrestomatiya. – Upor. S.Zlupko. – K.: Znannya, 1998. – 448 s.

6. Orzhentskiy R. Posobie k elementarnomu izucheniyu politekonomii / R.Orzhentskiy. – O, 1900. – 76 s.; Orzhentskiy R. Posobie k elementarnomu izucheniyu politekonomii / R.Orzhentskiy. – O., 1902. – 41 s.

7. Orzhentskiy R. Uchenie ob ekonomicheskom yavlenii. Vvedenie v teoriyu tsnosti / R.Orzhentskiy. – O., “Ekon.” tip., 1903. – 386 s.

8. Orzhentskiy R.M. Osnovnye zakony tsnosti i ih prakticheskoe znachenie / R.M. Orzhentskiy // Yuzh. Zap., 1904. – № 21. – S.3.

9. Gosudarstvennyy arhiv Yaroslavskoy oblasti (dalshe – GКУ YaO GAYaO). – F.1534. – Op.1. – D.16. – L.28.

10. Tam zhe. – F.R.-548. – Op.1. – D.210. – L.21.

11. Orzhentskiy R.M. Svodnye priznaki / R.M. Orzhentskiy. – Yaroslavl: tip. Gub. pravleniya, 1910. – 443 s.

12. GКУ YaO GAYaO. – F.642. – Op.2 a. – D.600. – L. 214, 214 ob.

13. K voprosu ob organizatsii nauchnogo otdela statisticheskoy metodologii pri TsSU // Vestnik statistiki. – 1919. – № 1. – 176 s.

14. Antonyuk S.N. Akademik R.M. Orzhentskiy – predstavnik Kiyivskoyi ekonomichnoyi shkoli / S.N. Antonyuk // Vcheni zapiski: zb.

nauk. pr. / Kiyivskiy nats. ekonomichniy un-t im. Vadima Getmana. – K., 2006. – Spets. vip. – S.41–47.

15. Ptuha M. Akademik R.M. Orzhentskiy / M.Ptuha. – K., b.m., 1923. – 19 s.

16. Orzhentskogo R.M. Uchebnik matematicheskoy statistiki / R.M. Orzhentskiy. – [Yaroslavl]: tip. Gub. pravleniya, 1914. – 165 s.

17. Orzhentskiy R. Elementarnaya teoriya statisticheskikh velichin i vychisleniy / R.Orzhentskiy; Kievskoe Gubernskoe Statisticheskoe Byuro. – Kiev: tip. Derzhavne Vidavnitstvo, 1921. – 162 s.

Didenko O., the research assistant of the National scientific agricultural library of NAAS(Ukraine, Kiev), choco-co2010@mail.ru

Formation of the scientific outlook of R.M. Orzhentskiy (1863–1923)

The article deals with the process of formation of the scientific outlook of the national statistician, professor, academician of the All-Ukrainian Academy of Sciences Roman Mykhailovych Orzhentskiy.

The analysis of his main scientific research works and his organizational activity is given, which enabled the periodization of his scientific interest and research activity.

For the preparation of the article the methods of personalization, resource and archive analysis were used. The organizational and scientific activity of R.M. Orzhentskiy in the Imperial Novorossiysk University, Demydiv law lyceum and other institutions of higher education was analyzed.

Keywords: Roman Mykhailovych Orzhentskiy, Imperial Novorossiysk University, statistics, statistical methodology, state statistics authorities.

Диденко О., научный сотрудник, Национальная научная сельскохозяйственная библиотека НААН (Украина, Киев), choco-co2010@mail.ru

Становление научного кругозора Р. М. Орженцкого (1863–1923)

Исследуется процесс становления научного кругозора отечественного ученого – статиста, профессора, академика ВУАН Романа Михайловича Орженцкого. Проводится анализ его основных научных работ и организационной деятельности, на основании чего получено периодизацию научных интересов и деятельности ученого.

При подготовке работы использовались методы персонализации, анализа источников и архивных материалов. Проанализировано организационную и научную деятельность Р. М. Орженцкого в Императорском Новороссийском университете, Демидовском юридическом лицее и в других учебных заведениях.

Ключевые слова: Роман Михайлович Орженцкий, Императорский Новороссийский университет, статистика, статистическая методология, государственные органы статистики.

* * *

УДК 72.036

Лановюк Л. П.

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії і політології, Національний університет біоресурсів і природокористування України (Україна, Київ), Lanovuklp@ukr.net

УКРАЇНСЬКИЙ АРХІТЕКТОР Д. ДЯЧЕНКО – ТВОРЕЦЬ УКРАЇНСЬКОГО НЕОБАРОКО

Висвітлено життєвий та творчий шлях українського митця у царині архітектури, одного із творців оригінального українського стилю, етнографа, теоретика та педагога Д. Дяченка. Показано, що серед постатей, які творчо переосмислювали архітектурні традиції “козацького бароко” у контексті модерну першої третини ХХ ст., вирізняється Д. Дяченко. Відмічено, що будівлі зодчого становлять вагомий історико-культурний надбання українського народу, а досвід талановитого майстра знаходить своїх послідовників та не втрачає актуальності й сьогодні. Архітектурна спадщина Д. Дяченка є яскравим зразком втілення самобутніх національних рис, у яких відбивається дух нації.

Ключові слова: архітектура, архітектурний стиль, українське необароко, Д. Дяченко.

На початку ХХ ст. в українській архітектурі, що розвивалася у руслі модерну, прослідковуються національні риси, які віддзеркалюють її самобутність. Перший напрям (прибічником якого був, зокрема, В. Кричевський) запозичував мотиви з народної дерев'яної культурної архітектури: примхливі форми дахів з вежами, гранчасті віконні й дверні отвори. Цій самій ідеї “слугували” “модернові” фриз з майолікових плиток з українською орнаментикою та інші декоративні прийоми, що нагадують про народне мистецтво. Адепти